

ՀՈԳՈՎ ԱՂՔԱՏՆԵՐ

*«Երանի հոգով աղքատներին, որովհետև նրանց
է երկնքի արքայությունը» (Մատթ. 5:3):*

«Երանի սգավորներին, որովհետև նրանք պիտի մխիթարվեն»:

«Երանի ողորմածներին, որովհետև նրանք ողորմություն պիտի գտնեն»:

*«Երանի նրանց, որ քաղցն ու ծարավն ունեն արդարության, որովհետև
նրանք պիտի հագնան»:*

*Երանի հեղեղին, որովհետև նրանք երկիրը պիտի ժառանգեն» (Մատթ. 5:4-7)
և այլն:*

Մեր Տերը զգում ու ապրում էր Իր առաքյալների ու հեռուորդ-
ների վիճակը: Ուստի պետք էր պատրաստել, քաջալերել և հավատքի
ու հույսի գրահներով ամրացնել նրանց, որպեսզի հեթանոս աշխար-
հում կարողանային Իր վարդապետությունը տարածել, որն այդքան
էլ հեշտ չէր:

Ս. Ներսես Շնորհալի Հայրապետն ասում է. *«Երանությունը բոլոր
բարիքների, իսկ թշվառությունը՝ բոլոր չարիքների լիությունն է»:*

Գրիգոր Տաթևացին բացատրելով *«Երանություն»* և *«երանելի»* բա-
ռերը ասում է. *«Իմաստասիրական երեք մտածողություններ կան. նախ ստոյի-
յանները, որոնք ասում են, թե երանությունը կայանում է հոգու առաքինության մեջ:
Երկրորդ՝ ձեռնահանները, (արիստոտելյաններ), որոնց համար երանությունը կայանում
է ճշմարտության մեջ: Եվ երրորդ՝ էպիկուրյանները, որոնք ասում են, թե երանու-
թյունը կայանում է մարմնական բարի հեշտությունների մեջ: Առաջին երկուսը թեև
հոգեպես իմանում են դրանց իմաստը, սակայն անցավոր են. իսկ վերջինների
բացատրությունը, բոլորովին սուտ և մարմնավոր է...»:*

Հունարեն լեզվում գոյություն ունեն երկու հոմանիշներ, որոնք
օգտագործվում են *«աղքատ»* բառի նշանակությամբ: Նրանցից մեկը
վերաբերվում է այն աշխատավոր մարդուն, որը ոչ մի ավելորդ բան
չունի պահած, իսկ մյուսը՝ այն մարդուն, որն ընդհանրապես ոչ մի
բան չունի: Համաձայն Քրիստոսի ուսուցման, իսկական երջանկու-
թյունը գտնվում է *«աղքատ»* հոգի ունենալու մեջ: Երբայերեն լեզվում
«աղքատ» բառը նշանակում է այն անօգնական և խոնարհ անհատը,
որն իր ամբողջ հույսը դրել է Աստծու վրա: Այս իմաստով է, որ Սաղ-
մոսերգուն գործածել է *«աղքատ»* բառը. *«Աղքատն այս Տիրոջը դիմեց, և Տերը
լսեց ու իր բոլոր նեղություններից փրկեց նրան» (Սաղմ. 33:7):* Եսայի մարգա-
րեն ասում է, թե Տիրոջ ծառան պետք է աղքատների մոտ ուղարկվի.
*«Տիրոջ հոգին ինձ վրա է, դրա համար իսկ նա օժեց ինձ, ուղարկեց ինձ՝ ավետարա-
նելու աղքատներին, բժշկելու բեկվածներին, գերիներին ապատություն քարոզելու և
կույրերին՝ տեսողություն» (Եսայի 61:1-2):*

Ս. Ներսես Շնորհալի Հայրապետն ասում է. *«Աղքատության երկու
վիճակներ կան. մեկը ցանկալի, իսկ մյուսը՝ արհամարհելի: Ցանկալի է մեղքերի
աղքատությունն ու առաքինությունների հարստությունը»:* Ապա ավելացնում է.
*«Ինձ թվում է, թե հոգով աղքատությունը կամավոր խոնարհությունն է, որի գեղեց-
կագույն օրինակը Քրիստոս Ինքն է, ինչպես առաքյալն է ասում. «մեզ համար աղքա-
տացավ Նա, որ մեծատուն էր»:*

Առակաց գրքում ասվում է. *«Ով որ հույսը դնում է Տիրոջ վրա՝ երանելի է»:*
Այսպես, Հոր երանելին երբեք իր հույսն ու ակնկալությունը չկտրե-
լով Աստծուց, կարողացավ դիմանալ սատանայի կողմից իրեն տրված

բազում դժբախտություններին ու համբերությամբ և հավատքով, հաղթական դուրս եկավ նրա հետ ունեցած մենամարտից:

Պատկերացրեք մի ազահ մարդ, որի ձեռքը պատահաբար ընկնում է մի փաստաթուղթ, որտեղ ասվում է, թե այսինչ վայրում գանձ է պահված, սակայն այդ գանձին հասնելու համար շատ աշխատանք ու նույնիսկ տառապանք է հարկավոր: Ի՞նչ եք կարծում, մի՞թե այդ դժուարությունները կարող են հուսահատեցնել նրան: Նա պատրաստ է կանչել իր բոլոր ընկերներին, որպեսզի օգնեն իրեն այդ գործում, նրանց, որոնց հետ միասնաբար կարող է ձեռք բերել թաքնըված գանձը: Սա այն նյութական գանձն էր, որի մասին հայտնում է փաստաթուղթը, սակայն ճշմարիտ գանձը քողարկված է անհայտության մեջ: Ուրեմն մենք, որ ցանկանում ենք ձեռք բերել մաքուր ոսկին, եկեք միավորենք բյուրավոր ձեռքեր՝ մեր աղոթքները, որպեսզի գտնվի այդ գանձը և բոլորին բաժանվի հավասարապես: Չէ՞ որ առաքինությունը բաշխվում է բոլոր նրանց, ովքեր ցանկություն ունեն հասնելու նրան:

Հմուտ նկարիչը անտեղյակ մարդուն կարող է ասել, որ գեղեցիկ դեմք ստեղծելու համար հարկավոր են արտաքին որոշ տվյալներ՝ այսպիսի մազեր, աչքեր, հոնքեր, այտեր, մի խոսքով ամեն մի բարեմասնություն, որով գեղեցկությունը դառնում է կատարյալ: Իսկ Նա, Ով Միակ Երանելիի նմանությամբ մեր հոգիներն է կերտում, բառերով հայտնում է այն ամենը, ինչը երանություն է ծնում:

Մեր Տերը խոսեց նաև աղքատության և հարստության մասին, շեշտելու համար նյութի կարևորությունն ու անկարևորությունը: Նա հաճախ հստակեցրեց նյութի կարևորությունը մարմնավոր կյանքի, իսկ անկարևորությունը՝ հոգևոր կյանքի համար: Աշխարհի վրա հարստություն դիպելու երկու ձևեր կան: Առաջինը՝ արդարությամբ և ճակատի քրտինքով, որը հաճելի է Աստծուն և մարդկանց, իսկ երկրորդը՝ անիրավությամբ ու խարդախությամբ: Այս վերջինը դատապարտելի է Աստծու և մարդկանց առջեւ:

Մեծահարուստը եթե ազահ է, ապրում է աղքատի պես:

Այստեղ հարց է ծագում, թե՞ «Ի՞նչ է աղքատությունը»:

Տեսնենք, թե ի՞նչպես է պատասխանում այս հարցին անցյալ դարի Երուսաղեմի Պատրիարք Թորգոմ Գուշակյանը.

«Աղքատությունը, կամ, եթե կուզեք, ավելի լայն իմաստով բառ մը գործածելու համար, տառապանքը երբեմն կարծվածին պես չարիք մը կամ անեծք մը չէ մարդուն ճակտին նետված, այլ բարոյական զգացողություն ունեցողներուն համար՝ կատարյալ օրհնություն մը: Տառապանքին սալին վրա է որ կամքին երկաթը կփոխվի պողպատի: Չքավորության դպրոցին մեջ է որ մարդ կտրվի կյանքի ամենեն առողջ վարդապետությունները» («Ամբողջ երկեր» Թորգոմ Պատրիարք Գուշակյան, Ե. Բարոզներ, Երուսաղեմ, 1940, էջ 206):

Աղքատությունը դրսևորված է զանազան կերպերով: Մեկը կարող է դրամով աղքատ լինել, մյուսը՝ մաքով, մի ուրիշը՝ սրտով, հոգով, ուսումով և այլն:

«Երանի հոգով աղքատներին»: Մարդն ինչքան էլ իրապես հարուստ լինի, նորից ինչ-որ մի բանի կարիքը ունի, որովհետև դրամը երբեք հոգին չի կշտացնում: Հոգին էլ ստամոքսի նման միշտ սովածանում է և սնունդ պահանջում: Ստամոքսին հացով կարելի է գոհացնել, բայց հոգուն՝ ոչ: Հոգու «աղքատություն»-ը մարդու երազած հոգևոր հարստությունն է, «Որովհետև, ասում է Հիսուս, դրանով միայն հնարավոր պիտի լինի ժառանգել Երկնքի Արքայությունը»:

«Բայց ո՞վ է ուրեմն «Հոգվով աղքատ»-ը: Հին և նոր կտակարաններուն մեջ պարզված բարձրագույն սկզբունքներու վրա հիմնվելով, «հոգվով աղքատ» ըսելով կհասկնանք իր անբաղձատեղի դժբախտությանց մեջ ինքզինքը հեղեղ պղծության մարդը, որ չի ընկճվիր ո՛չ վիշտեն և ո՛չ մահու չափ տազնապեցնող տառապանքներեն:

...«Հոգվով աղքատ», այսինքն ըստ աշխարհի անպոր, անօգնական, ամենքեն ինքզինքը մերժված և արհամարհված կզգա ան, և սակայն չի կորսնցներ բնավ ապրելու և գործելու իղձն ու քաջությունը, զի ամեն ինչ Աստուծո՞ւն կսպասե, որուն մասին խոր է իր հույսը: «Հոգվով աղքատ»-ը նա է, որ չի կորսնցներ իր հույսը Աստուծո՞ւ վրա. ու երանի՜ իրեն. երջանիկ է նա, որովհետև երջանկությունը Աստուծո՞ւ վրա դրված անայլայլ հույսն է»: («Ամբողջ երկեր» Թորգոմ Պատրիարք Գուշակյան, Ե. Քարոպեն, Երուսաղեմ, 1940, էջ 192-193):

Այս պատմությունը հետաքրքիր է.

«Պատմվում է, թե Հույն մեծ Փիլիսոփա Դիոգենեսը մի օր այցելության է գնում Պղատոն մեծ փիլիսոփային: Երբ Դիոգենեսը նրա տան դռնից ներս է մտնում, նայում է փառավոր կահավորմանը և քայլելով գեղատեսիլ ու արժեքավոր գորգերի վրայից, բարձրաձայն ասում է: «Այսպես կկոխկռտեմ Պղատոնի հպարտության վրա»:

Պղատոնը ձայն չի հանում և մի օր էլ փոխադարձ այցելությամբ երբ մտնում է Դիոգենեսի բնակարանից ներս, գետնի վրա հին ու ծակծկված մի կարպետ է տեսնում, որի վրայից քայլելու ժամանակ ասում է. «Այս կարպետի անցքերի միջից, ես տեսնում եմ Դիոգենեսի փառքը»:

Հպարտությունը կայանում է աշխարհային հարստության ու փառքի մեջ, իսկ խոնարհությունը՝ հոգեկան և իմացական հարստության մեջ: «Հոգով աղքատ» լինելը համարվում է հոժարակամ խոնարհությունը: Առաքյալը բերում է Աստծու աղքատության օրինակը. «Ձեզ համար աղքատացավ, Նա, որ հարուստ էր, որպեսզի դուք Նրա աղքատությամբ հարստանաք» (Բ. Կորնթ. 8:9): Առանց չարչարանքի անկարելի է հասնել խոնարհության: Թշնամին քնած չի, նա միշտ պատրաստ է չար սերմեր ցանել, որպեսզի մարդը հեռանա Աստծու ճշմարիտ ձանապարհից: Այդ չար սերմը հպարտության մոլությունն է:

Մեր եկեղեցական Հայրերից Գրիգոր Տաթևազին ասում է.

«Հոգու աղքատությունը աշխարհականից հրաժարվելն է, այսինքն՝ մարմնական հեշտանքները սիրելուց, առատությունից, պատվից, քանի որ աշխարհական սերը պարունակում է այս երեքը:

Եվ հոգով աղքատ են, ովքեր չեն ձգտում ցանկասեր ախտերի.

աղքատ են հոգով խոնարհները, որ երկյուղած են.

աղքատ են հոգով, նաև մարմնով աղքատները, որոնք ոչինչ չունեն և ամեն ինչ ունեն:

(Գրիգոր Տաթևազի «Գիրք Հարցմանց»):

Արդարև մեր Տերը երանի է տալիս այն անձերին, որոնք իրենց միջից հանել են աշխարհային ցանկություններն ու ճիշտությունները և հետևում են հոգևոր կյանքի առաքիություններին:

Ուրեմն՝

«Երանելի են նրանք, որոնք խոնարհությամբ ու համեստությամբ ապրում են իրենց կյանքը մշտապես կապ պահելով իրենց Արարչի հետ, հեռանալով իրենց «ես»-ի տիրապետությունից, դառնում են Աստուծու ճառագայթը այս երկրի վրա ու ապրում ծառայասիրությամբ մի կյանք:

Երանելի են նրանք, որոնք Աստուծու մեծության գիտակից մշտապես ապրում են աղքատացյալ մի կյանք, ի խնդիր հարստության և աստվածային շնորհքների լիության:

Երանելի են նրանք, որոնք գիտակցելով իրենց անօգնականության, իրենց ամբողջ հույսը դնում են Աստուծու վրա, ապրելով կատարյալ հնազանդության մեջ Նրա հետ, ի խնդիր երկնքի արքայության:

Եվ վերջապես՝ «Երանելի են նրանք, որոնց կյանքի մեկնակետն ու նպատակակետը աստվածահաճո կյանքն է»:

(Գրիգոր Տաթևացի «Գիրք Հարցմանց»):

Այս երանության արժանանալու հեռանկարով ապրեցին և ստեղծագործեցին Քրիստոնեական Ընդհանրական Եկեղեցու ու մեր հայրերը և երկհապարամյա պատմություն ունեցող Հայաստանյայց Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցին:

Այսօր մենք ևս օրինակ ունենալով նրանց, փորձենք հետևել այդ երանական կյանքին, որպեսզի ապագա մեր օրերը լինեն ավելի պայծառ ու հույսով լի:

Հոգու աղքատությամբ մարդու մեջ դադարում են կրքերը, ատելությունները, ագահությունը, սպանությունների ծրագրերը և աշխարհային տեսակ-տեսակ ցանկությունները ու խաղաղություն է տիրում նրա ներսում:

«Հոգով աղքատ»-ը ծարավ է արդարության, որովհետև արդարությունը Աստուծու Թագաւորությունը ժառանգելու մեջն է: Մարդ կարող է ամեն ինչ կորցնել այս աշխարհում, բայց ապրել սրբի պես, և հոգով աղքատ: Սուրբ Բարսեղ Հայրապետն ասում է. «Այս թագավորությունը ժառանգելու հույսը պետք է քաջությամբ և զվարթությամբ լցնի հավատացյալին՝ իր բոլոր նեղությունների մեջ»:

Մանուկի համար երջանկությունը կայանում է իր անմիջական հաճույքին գոհացում տալու մեջ: Օրինակ, փոքրիկներից մեկը, երբ քաղցրեղենի խանութի առջևից է անցնում, բնականաբար նրա մեջ արթնանում է դրանք համտեսելու ախորժակը, եթե գոհացում տրվի երեխայի քիմքին, նա իրեն գոնե այդ պահին երջանիկ կզգա, բայց դուր պատկերացրեք, եթե որևէ պատճառաբանությամբ նրան խոստանանք հաջորդ օրը գնել քաղցրեղենը, գիտեք ի՞նչ կլինի, ամենայն հավանականությամբ փոքրիկը չպիտի հավատա եղած խոստմանն ու իրեն դժբախտ պիտի զգա, քանի որ նա ապրում է ներկայով և նրա համար դեռևս ապագան գոյություն չունի:

Քսանմեկերորդ դարի աշխարհի երիտասարդությունը կարծում է, թե գտել է իր երջանկությունը ապատ, հաճույքներով լի և շոայլ ու հեշտալի կյանք կատարելու մեջ: Սակայն ինչո՞ւ ենք պարմանում և գուցե արդարացի պայրանում: Պետք է հասկանանք, որ այսօրվա երիտասարդությունը փորձում է իր վրայից նետել ամեն տեսակ պարտավորություն, չստանձնելու համար որևէ պատասխանատվություն, քանի որ նա երջանկություն է պոում իր այսպիսի ժամանակավոր հաճույքների մեջ, անպուսպ կերպով հետևելով դրանց գործադրմանը, առանց մտածելու, թե դրանք ի՞նչ հետևանքներ կարող են ունենալ և ինչպիսի՞ խոր ազդեցություն կթողնեն վաղը իրենց հոգեկան աշխարհի վրա:

«Հոգով աղքատ» անձը միշտ առիթը ունի պարզանալու և առաջնիմելու: Նա երբեք չի բավականանում իր իմացածով և ամեն բուպե ցանկանում է մի նոր բան սովորել: Եթե մարդկային քաղաքակրթության նպաստող անձերի կյանքը ուսումնասիրենք, կտեսնենք, որ նրանք բոլորն էլ «աղքատ հոգի» են ունեցել:

«Մտացվածքներե աղքատանալը ուժերով հարստանալ է: Դիտեցեք թե իրենց կյանքին ո՞ր շրջաններուն մեջ է որ մեծ գիտունները ըրած են իրենց ամենեն կարևոր գրուտերը, ու մեծ մատենագիրները ե՞րբ գրած են իրենց գրուի գործոցները. գրեթե միշտ՝ իրենց տածանքի և ապրելու համար ստեղծած են հարկադրված ամենեն բացառիկ և բուուն շանադրությանց միջոցին... Աշխարհի ամենեն մեծ միաբանության հիմնադիրը իր կրոնական պինվորության մեծագործությունը հիմնելեն առաջ ինքզինքը ենթարկեց կամավոր ապաշխարության ամենեն ծանր չարչարանքներուն: Տառապանքին սանդուխթն է ամենեն ապահով ելարանը, արժանիքի ստույգ բարձրություններուն հասնելու համար» («Ամբողջ երկեր» Թորգոմ Պատրիարք Գուշակյան, Ե. Քարոպներ, Երուսաղեմ, 1940, էջ 204):

Աստծու Թագավորությունը արտաքին մի տեղում կամ վիճակում չէ, այլ մարդու անձի մեջ. «Ձեր ներսում է Աստծու արքայությունը»,– ասաց Հիսուս: Աղքատ հոգի ունեցողը իր համեստ նկարագրով, բայց ուժեղ հավատքով սրբակյաց մի կյանքով է ապրում: Հայ հավատացյալը եթե մի անգամ հագնի այդ նկարագիրը, կմոտենա Աստծուն և իր երանելի կյանքը կհասնի Գերագույն Երջանկության, որը Երկնքի Թագավորությունն իսկ է:

«Չդադրինք բնավ հավատալե. հոգվով աղքատը՝ ան է որ բոլոր մարդերեն և աշխարհե անիրավված և հալածված, չի կորսնցներ բնավ ապրելու իր կորովն ու քաջությունը, պի անայլայլ հույս ունի Աստուծո բարեգթության վրա, գերապանցապես երջանիկ մարդն է. իսկ այդ հույսը կրնա ծնիլ և զորանալ այն հոգիներեն ներս միայն ուր Աստված կթագավորե: Աստուծո թագավորությունը, երջանկությունը, պետք է փնտրել հոն՝ ուր միայն կգտնվի ան, սրտին՝ խիղճին և հոգվույն մեջ» («Ամբողջ երկեր» Թորգոմ Պատրիարք Գուշակյան, Ե. Քարոպներ, Երուսաղեմ, 1940, էջ 196):

Ուրեմն եկեք մեր աղոթքով, հավատքով ու սիրով իրար միանանք, որպեսպի կարողանանք ձեռք բերել մեր երապների երապը՝ հոգևոր երջանկությունը: Ամեն: